

3. Національна інноваційна система: проблеми формування та реалізації. Парламентські слухання. - К., 2007 - С. 80.
4. Дані державного комітету статистики України // Інтернет-ресурс: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
5. Щетилова Т.В. Оцінка ефективності як необхідний етап здійснення результативних бюджетних програм // Научные труды ДонНТУ. - Серия экономическая. - Вып. 75. - С. 149-153.
6. Економічна оцінка державних пріоритетів технологічного розвитку / За ред. Бажала Ю.М. -К. : Ін-т екон.прогноз, 2002. - С. 115.

УДК 336.221:004

МІСЦЕ ІНТЕРНЕТ-МАГАЗИНІВ У РОЗВИТКУ ЕЛЕКТРОННОЇ КОМЕРЦІЇ В УКРАЇНІ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЇХ ОПОДАТКУВАННЯ

Борейко Н. М., молодший науковий співробітник Науково-дослідного центру з проблем оподаткування Національного університету державної податкової служби України

Постановка проблеми. На сьогодні у світі відбуваються глобальні зміни в економіці, невід'ємною складовою яких є виникнення електронного ринку та нового виду економічної діяльності – електронної комерції (далі – ЕК). Поява ЕК стала можливою завдяки бурхливим процесам інформатизації усіх сфер життєдіяльності суспільства, що сприяли частковому перенесенню економічної діяльності до глобальної мережі Інтернет.

З кожним роком товарообіг у мережі Інтернет збільшується з надзвичайною швидкістю та вражає своїми показниками. Так, обсяг світового ринку ЕК у 2009 р. становив 447 млрд. дол США, у 2011 р. очікується вже близько 680 млрд. дол США. За прогнозами експертів, незабаром ЕК стане одним із наймогутніших сегментів національних економік більшості країн світу, а її обороти становитимуть близько 10 трлн. дол США [1]. Найрозвиненішим серед електронних ринків світу є ринок Сполучених Штатів Америки, де за підсумками I кварталу 2011 р., обсяги торгівлі становили 38 млрд. дол, що свідчить про їх зростання порівняно з аналогічним періодом 2010 р. на 12 %.

В українському сегменті економіки ЕК почала розвиватися порівняно недавно й поки що відстає від високорозвинених країн, проте характеризується стрімкими темпами зростання, є прибутковою і викликає зацікавленість представників бізнесу та споживачів. Електронний сектор економіки дає найбільший економічний ефект за найменших витрат. За даними Української асоціації учасників електронного бізнесу, в 2010 р. оборот електронного ринку України становив близько 1,5 млрд. дол США на рік [2].

Однак зростання ЕК потерпає через відсутність належного законодавчого регулювання, що перешкоджає її ефективному функціонуванню. Зокрема, в Україні недостатньо уваги приділяється податковому регулюванню купівлі-продажу товарів (послуг) у мережі Інтернет. Доходи від діяльності у сфері ЕК часто залишаються поза межами фіскального поля та формують тіньовий сектор економіки. Це, в свою чергу, негативно впливає на наповнення державного бюджету. Розробка чітких механізмів оподаткування ЕК дозволить зменшити тіньовий сектор вітчизняної економіки та сприятиме збільшенню податкових надходжень.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Стрімкий розвиток ЕК привернув увагу багатьох вітчизняних і зарубіжних учених. Зокрема, дослідженню теоретичних і практичних аспектів ЕК, законодавчих проблем регулювання цієї сфери, проблемам оподаткування поставок електронних товарів і послуг, а також вивченню сучасних тенденцій розвитку європейського оподаткування ЕК присвячені праці П. Мельника, Л. Тарангул, Л. Тимченка, Л. Козаченка, Т. Галковської, С. Юрія, А. Крисоватого, Т. Кошука, М. Набоки, Н. Шерстюк, Р. Вахітова, А. Тедеева та інших.

Однак, незважаючи на значну кількість наукових праць у цій сфері, питання податкового регулювання ЕК вітчизняними та зарубіжними ученими висвітлені недостатньо. Тому актуальним і своєчасним із науково-практичного погляду є дослідження фіскальних аспектів регулювання цієї сфери.

Постановка завдання. Метою даної статті є вивчення особливостей ЕК в Україні (на прикладі інтернет-магазинів) і розроблення рекомендацій щодо її податкового регулювання.

Результати дослідження. Традиційна система оподаткування базується на територіальному та юрисдикційному принципах. У випадку ЕК складність полягає у транскордонності цієї сфери діяльності, що здійснюється з використанням засобів електрозв'язку та мережі Інтернет. Завдяки запровадженню інформаційно-комунікаційних технологій у всі сфери бізнесу змінилося традиційне уявлення про кордони держав, поняття товару, способи укладення угод і ведення підприємницької діяльності. Відповідно, ускладнилася й процедура сплати податків.

Як зазначають фахівці у сфері оподаткування, використання традиційного поняття „стягнення податків за основним місцезнаходженням бізнесу” вже втрачає актуальність, оскільки застосування мережі Інтернет дозволяє суб'єктам господарювання займатися підприємницькою діяльністю „віртуально”. Це спричинило

своєрідну „дематеріалізацію” платника податків [3]. Закономірно перед органами податкової служби постає проблема ідентифікації платника податків та оподаткування господарської діяльності в мережі Інтернет.

ЕК здатна змінити звичне уявлення про оподаткування суб'єктів господарювання. Підходи до оподаткування традиційних форм бізнесу та ЕК відрізняються насамперед тим, що здійснення господарської діяльності в мережі Інтернет дозволяє суб'єкту займатися нею та отримувати дохід у будь-якій країні на його вибір без фізичної присутності, а також здійснювати електронні розрахунки та отримувати доходи у вигляді електронних грошей. Останні часто залишаються за межами фіскального поля, що створює певні проблеми для контролюючих органів, адже в Україні поки що немає закону, який би визначав поняття та функції електронних грошей, регулював правила їх обігу, емісії тощо. Донині сфера електронних розрахунків регулюється лише нормативними актами Національного банку України, а інформація щодо доходів суб'єкта господарювання у вигляді електронних грошей надходить до податкових органів лише після їх переказу на банківський рахунок отримувача. Вважаємо, що необхідно приділити увагу розробці Закону України „Про електронні гроші” з метою врегулювання зазначених вище проблем.

Важливо вирішити, як і якими податками обкладати господарську діяльність у мережі Інтернет. Якщо з суб'єктами господарювання, які застосовують ЕК як додатковий спосіб збуту традиційного (фізичного) товару проблем практично не виникає, то питання щодо оподаткування суб'єктів ЕК, які здійснюють повний цикл операцій (укладання угод, замовлення, доставку та отримання товару, фінансові розрахунки тощо) у цифровому (електронному) вигляді, залишається не вирішеним. Тому, немає потреби у розробці спеціального закону про оподаткування ЕК, необхідно тільки внести окремі статті до вже діючого Податкового кодексу та розробити методику оподаткування суб'єктів ЕК.

Також доцільно прискорити роботу щодо підготовки Закону України „Про електронну комерцію” з метою врегулювання таких питань, як офіційне тлумачення поняття „електронна комерція”, якого немає у чинному законодавстві, визначення видів діяльності, що будуть належати до сфери ЕК, порядок її здійснення та багато інших. Адже в багатьох країнах світу ЕК регулюється спеціальним законодавством, яке враховує особливості цієї сфери. В Україні Верховною Радою зареєстровано кілька законопроектів про ЕК, основною метою яких є адаптація національного законодавства до норм міжнародного права, а також, урегулювання питань, що виникають під час купівлі-продажу та поставки товарів (робіт і послуг) у сфері ЕК.

Як зазначають експерти компанії Українсько-Європейського дорадчого центру з питань законодавства (UEPLAC, Ukrainian – European Policy and Legal Advice Centre), регулювання ЕК повинно бути побудовано на „грамотному використанні традиційних норм і правил, а також передбачити створення нових спеціалізованих інституцій та процедур” [3]. Аналітики компанії наголошують на необхідності уніфікувати законодавство та спростити правила і процедури, що застосовуються урядами різних країн. Це підтверджує необхідність у співпраці урядів і бізнес-структур на міжнародному рівні, а не лише на рівні однієї окремо взятої країни.

Більшість суб'єктів ЕК у нашій державі є представниками малого бізнесу, тому вони можуть обирати загальну систему оподаткування (без реєстрації або з реєстрацією платником ПДВ) чи спрощену (без реєстрації або з реєстрацією платником ПДВ). Однак чинне податкове законодавство не враховує окремих індивідуальних особливостей цього виду діяльності, що сприяє недоотриманню податкових платежів. Водночас органи державної податкової служби (далі – ДПС) не мають ефективних методів податкового контролю, що могли б застосовуватися для виявлення суб'єктів ЕК, які не стають на податковий облік, занижують свої прибутки та ухиляються від оподаткування.

У країні існує нагальна потреба у побудові податкової політики з урахуванням сучасних орієнтирів розвитку світового і європейського оподаткування [4, с. 20]. На сьогодні підрозділи ДПС України не мають достовірних даних щодо кількості суб'єктів господарювання у сфері ЕК. Це пояснюється тим, що на початковому етапі у податкових органах реєструється суб'єкт господарювання, який, скажімо, планує займатися традиційною оптовою чи роздрібною торгівлею, а насправді здійснює торгівлю фізичними або цифровими товарами в мережі Інтернет. Однак відсутність ефективного податкового регулювання сфери ЕК не позбавляє її суб'єктів обов'язку сплачувати податки.

У вітчизняному сегменті ЕК найбільш динамічно розвивається сектор b2c (business-to-consumer), представлений переважно інтернет-магазинами, кількість яких щороку зростає (наприклад, у 2000 р. у країні діяло майже 100 інтернет-магазинів, у 2005 р. – 500, у 2011 р., за офіційними даними, – їх уже 3 тис, а за неофіційними, – близько 6 тис, тобто у двічі більше [5]. Обсяги прибутків від їх діяльності оцінити складно, оскільки більшість із них не здійснює постановки на податковий облік і не сплачує податки, а відтак – є тіньовим сектором економіки.

Зазначимо, що інтернет-магазин – це електронна адреса в мережі Інтернет, за якою підприємство рекламує та продає товари чи послуги користувачам мережі – споживачам. Однак інтернет-магазин не доцільно сприймати, як звичайний сайт із дизайнерським оформленням, функціональністю та іншими зовнішніми атрибутами. Це, насамперед, інструмент, що застосовується для просування товарів і послуг.

Основною групою товарів у інтернет-магазинах є товари в ціновому діапазоні 150–300 дол США (книги, товари для офісу, комплектуючі для ПК, побутова техніка, мобільні телефони тощо). Для відкриття інтернет-магазину необхідно в середньому 2–10 тис. дол США та 2–3 співробітники. Основні витрати здійснюються на програмне забезпечення, рекламу для входження інтернет-магазину до даного сегмента ринку, заробітну плату персоналу. Рівень прибутковості інтернет-магазинів, як правило, незначний через низьку націнку, що коливається в межах 20–30 %.

За оцінками експертів, в Україні темпи річної динаміки продажу товарів у мережі Інтернет становлять 80 %, тоді як у Росії – 35 %, у решті країн світу – 19 %. Це певною мірою пов'язано з тим, що вітчизняний сектор ЕК перебуває на піку свого розвитку. Проте, як стверджують фахівці, в державі частка ЕК становить лише 0,4 % від роздрібною торгівлі, тоді як у Росії – 1,6 %, у США – 4 % [6]. В Україні нині обсяг ЕК на електронному ринку становить близько 700 млн грн. За інформацією фахівців, це єдиний ринок у країні, який з 2010 р. демонструє щомісячне зростання на 50 %.

Згідно з діючим податковим законодавством [7; 8], оподаткування інтернет-магазинів в Україні відрізняється залежно від форми власності особи-підприємця:

1) якщо власник – фізична особа і перебуває на єдиному податку, то щомісячний податок становить 200 грн, а якщо на загальній системі оподаткування, то податок становить 25 % від чистого прибутку, після вирахування інших обов'язкових платежів;

2) якщо власник – юридична особа і перебуває на єдиному податку, то його сума становить 6 % без урахування податку на додану вартість (далі – ПДВ), або 10 % від доходу від реалізації продукції. Якщо ж підприємство перебуває на загальній системі оподаткування, то сплачує ПДВ та 23 % податку на прибуток.

На нашу думку, набагато простіше зареєструвати інтернет-магазин на фізичну особу-підприємця, оскільки це дозволить зменшити податкове зобов'язання та кількість звітної документації. Однак останнє можливо лише за умови річного обороту, що не перевищуватиме 500 тис грн.

Під час обговорення Податкового кодексу України пропонувалося не застосовувати спрощену систему оподаткування до суб'єктів господарювання – юридичних та фізичних осіб-підприємців, які здійснюють оптову та роздрібну торгівлю через мережу Інтернет. Це викликало несхвальні відгуки суб'єктів господарювання, оскільки мало б негативні наслідки в цій сфері. Зокрема, значне податкове навантаження може негативно відобразитися на обсягах експорту цифрових послуг (враховуючи особливості провадження таких операцій), сприятиме відтоку кваліфікованих фахівців за кордон і збільшенню тіньового сектору економіки, який в Україні на сьогодні становить близько 50 %.

У новому Податковому кодексі, у розділі XIV „Спеціальні податкові режими”, було виключено главу 1, що передбачала суттєве скорочення переліку видів діяльності для спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності. Водночас зазначено, що з 1 січня 2011 р. до внесення змін до розділу XIV Податкового кодексу чинним є Указ Президента України „Про спрощену систему оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва” від 03.07.98 р. № 727, з урахуванням вимог діючого законодавства, зокрема й щодо сплати єдиного соціального внеску [9].

Не доцільно виключати суб'єктів господарювання у сфері ЕК з переліку підприємств, які мають право перебувати на спрощеній системі оподаткування. Зазначимо, що в провідних країнах світу ця сфера розглядається як один із основних способів підвищення ефективності діяльності малого та середнього бізнесу, а також диверсифікації ризиків для великих приватних корпорацій та державних структур. Таким чином, ЕК сприяє значному розширенню ринків збуту продукції, суб'єкти господарювання отримують можливість отримувати додатковий прибуток, а державний бюджет – додаткові джерела наповнення.

ЕК потребує податкового регулювання, однак обтяженість податковими платежами може загальмувати її розвиток. Як зазначають учені, „при недотриманні соціології фіску податок з норми цивілізованого суспільства може перетворитися на важкий тягар для його економічно активної верстви – ділового світу. Перебуваючи під впливом певних соціально-економічних обставин, податок має відповідати умовам і потребам часу” [4, с. 69].

Наочним прикладом цього є країни Європейського Союзу, у яких ЕК оподатковується на тих само засадах, що й традиційна торгівля. Однак, особливістю такого підходу є те, що суб'єкти господарювання можуть зареєструвати своє підприємство у будь-якій країні ЄС, де менші ставки ПДВ (наприклад, у Люксембурзі ПДВ становить 15 %, у Франції – 19,6 %, тоді як у Бельгії – 21 %), сплачують його згідно вимог податкового законодавства тієї країни, в якій зареєстрований інтернет-магазин. Місцезнаходження покупця при цьому не має значення (наприклад, Google та Amazon, незважаючи на американське походження, створюють свої європейські філії у країнах з нижчими ставками податків) [10]. У підсумку це дозволяє декларувати мінімальні прибутки. Вирішити дане питання можна у разі запровадження механізму оподаткування операцій ЕК не за податковим законодавством країни походження товару (послуги), а за законодавством країни, в якій перебуває замовник.

Необхідно зазначити, що не бажаючи втрачати податкові надходження від ЕК, країни починають пристосовувати своє податкове законодавство до вимог ЄС. Проте ці зміни неузгоджені, що сприяє розбіжності податкових режимів і створює проблеми для суб'єктів господарювання, зокрема, може спричинити подвійне оподаткування [11].

Уряд нашої держави здійснює роботу щодо підписання двосторонніх міжурядових угод (конвенцій) про уникнення подвійного оподаткування доходів і майна. На сьогодні такі угоди підписані з 68 країнами світу, зокрема: Німеччиною, Францією, США, Швецією, Швейцарією, Турцією, Російською Федерацією та багатьма іншими [12]. Однак останні не повною мірою враховують оподаткування ЕК, оскільки більше стосуються традиційних видів бізнесу і не відображають віртуальний характер трансакцій. Така ситуація потребує виправлення найближчим часом, зокрема, підрозділами ДПС України повинна бути відпрацьована чітка стратегія податкового регулювання ЕК з урахуванням вимог міжнародного законодавства.

Окремої уваги заслуговує вдосконалення системи обліку операцій ЕК, як передумови створення об'єктивної бази даних щодо їх обсягів і структури, з обов'язковим урахуванням специфіки такого виду

господарських операцій. Зважаючи на те, що ця сфера перебуває на початковому етапі становлення, важливо мати достовірну інформацію щодо розвитку даної галузі з метою надання їй реальної оцінки. Це, насамперед, стосується автоматизації загальноприйнятних процедур реєстрації господарюючих суб'єктів, а також їх подальшого звітування перед уповноваженими контролюючими органами. Одним із запропонованих інструментів є включення до Класифікатора видів економічної діяльності (КВЕД) окремої позиції, яка б характеризувала сукупність операцій з ознаками ЕК.

Сучасний стан регулювання ЕК і державної політики у цій сфері є незадовільним. Такої само думки притримуються й експерти компанії UEPLAC, які у своєму дослідженні відзначають, що „сьогодні демократична держава часто демонструє своє безсилля у світі електронних мереж, оскільки вони не контролюються державою і дозволяють кожному долучитися до загальнодоступних глобальних процесів. Спроби цілеспрямованого втручання держави у функціонування всесвітньої децентралізованої мережі Інтернет не дають бажаного результату. У цій новій сфері держава не має ні засобів примусу, ні монополії, ні влади, ні суверенітету. Захист індивідуальних і суспільних інтересів тільки за допомогою дозвільних чи заборонних заходів більше не спрацьовує у нематеріальному світі мереж” [13, с. 22; 3]. Експерти цієї компанії рекомендують звести до мінімуму законодавче регулювання ЕК на міжнародному рівні та докласти максимум зусиль для забезпечення чіткості й прозорості регулювання цієї сфери, довіри її учасників, а також створити ефективні та уніфіковані правила поведінки, оскільки глобальний характер економіки в режимі реального часу робить неможливим її регулювання ні урядом, ні державною установою.

Висновки та перспективи подальших досліджень. На сьогодні складно вказати точні дані щодо обороту ЕК, оскільки у вітчизняному законодавстві відсутні чіткі визначення електронної комерції, електронних грошей, інтернет-магазину тощо, які з'явилися з перенесенням господарської діяльності в глобальну телекомунікаційну мережу і без яких не можна здійснювати ЕК. Не визначеним є також перелік видів діяльності, які відносяться до ЕК та відповідно, повинні оподатковуватися.

Існуючі законопроекти про ЕК здатні вирішити багато проблем, що виникають у цій сфері, однак вони потребують суттєвого доопрацювання та ухвалення урядом держави у найближчій перспективі.

Доцільним є запровадження механізму оподаткування операцій ЕК не за податковим законодавством країни походження товару (послуги), а за законодавством тієї країни, в якій перебуває замовник.

Також необхідно розглянути можливість щодо створення бази даних про суб'єктів ЕК, що гарантуватиме високий рівень функціонування механізму погашення податкових зобов'язань платниками податків.

Оподаткування ЕК повинно базуватися на імplementації позитивного світового досвіду до національного законодавства України з одночасним урахуванням вітчизняних особливостей та рівня інформатизації економічних відносин. Пошук оптимальних шляхів законодавчого та податкового регулювання ЕК є першочерговим для забезпечення належного розвитку цієї сфери діяльності. Нехтування можливостями ЕК може перешкодити представникам вітчизняного бізнесу та українській економіці в цілому посісти гідне місце у світі.

РЕЗЮМЕ

У статті досліджено сучасний стан розвитку електронної комерції та її складової – інтернет-магазинів в Україні, а також окремі аспекти їх податкового регулювання. Подано пропозиції щодо вдосконалення оподаткування електронної комерції в Україні.

Ключові слова: Інтернет, електронний ринок, електронна комерція, інтернет-магазин, оподаткування.

РЕЗЮМЕ

В статье исследовано современное состояние развития электронной коммерции и ее составляющей – интернет-магазинов в Украине, а также отдельные аспекты их налогового регулирования. Поданы предложения по усовершенствованию налогообложения электронной коммерции в Украине.

Ключевые слова: Интернет, электронный рынок, электронная коммерция, интернет-магазин, налогообложение.

SUMMARY

The modern condition of e-commerce development and its component – internet shops in Ukraine are considered in the article. A lot of propositions concerning taxation of e-commerce in Ukraine are formulated by the author.

Keywords: Internet, electronic market, electronic commerce, internet-shop, taxation.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ:

1. Козаченко Л. Нормативно-правова база інформаційної економіки та електронної комерції в Україні / Леонід Козаченко [Електронний ресурс] // Нормативно-правова база інформаційної економіки та електронної комерції в Україні : матеріали круглого столу; (02.09.2011 р., Київ) / Рада підприємців при КМУ спільно з Міжнародною торговою палатою. – Режим доступу : <http://uk.compu.wikia.com/wiki>.
2. Галковська Т. Всі пішли в онлайн! „Дикий” ринок електронної комерції планують поставити в чіткі законодавчі рамки / Т. Галковська [Електронний ресурс] // Дзеркало тижня. – 24–29 квітня. – 2010. – № 16 (796). – Режим доступу : <http://www.dt.ua/2000/2675/69260>.
3. Правове регулювання електронної комерції [Електронний ресурс] / European Union's Tacis Programme. Ukrainian – European Policy and Legal Advice Centre. Група економічного та фінансового законодавства. – К., 2000. – Режим доступу : <http://www.ueplac.kiev.ua>.

4. Юрій С. І. Сучасні тенденції розвитку європейського оподаткування та новітня парадигма податкової політики в Україні : [монографія] / Юрій С. І., Крисоватий А. І., Кошук Т. В. – Тернопіль : ТНЕУ, 2010. – 292 с.
5. Рынок интернет-торговли Украины : обзор [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://korkin.com/news/internet-torgovlya-v-ukraine>.
6. Интернет-торговлю в Украине оценивают в \$1 млрд [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.liga.ua>.
7. Податковий кодекс : ВР України : від 02.12.2010 р., № 2755-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.liga.ua>.
8. Про спрощену систему оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва : Указ Президента України : від 03.07.98 р. № 727 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.liga.ua>.
9. Податковий кодекс. Огляд основних положень // Справочник экономиста. – 04 января. – 2011 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.liga.ua>.
10. Набока М. Податок з інтернет-торгу / М. Набока, Н. Шерстюк // [Електронний ресурс]. – 2010. – Режим доступу : <http://www.radiosvoboda.org/content/article/2200624.html>.
11. Вахитов Р. Поставки электронных товаров и услуг в страны Евросоюза : налогообложение изменилось / Р. Вахитов, А. Тедеев [Электронный ресурс] // Российский налоговый курьер. – № 17. – 2003. – Режим доступа : http://www.rnk.ru.article_1392.html.
12. Офіційний сайт ДПА України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.sta.gov.ua/control>.
13. Правове регулювання електронної комерції : монографія / [Л. Д. Тимченко, П. В. Мельник, Л. Л. Тарангул та ін.] ; за ред. Л. Д. Тимченка. – Ірпінь : Національний університет державної податкової служби України, 2008. – 236 с.

УДК 342.12:94(477+100)711.7(045)

ІСТОРИЧНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ НАЗЕМНИХ ШЛЯХІВ СПОЛУЧЕННЯ У СВІТІ ТА В УКРАЇНІ

Веселов М.Ю., к.ю.н., с.н.с., начальник кафедри ОСДП ДАІ ДЮІ МВС України

Постановка проблеми. Транспортний рух можна віднести до найбільш старих і основних видів діяльності людини, що має виняткове значення для розвитку кожного суспільства та державотворення.

Так М.Ф. Дмитриченко, Е.В. Гаврилов та деякі інші автори головними аспектами суспільного впливу транспорту вважають важливість для розвитку держави, вплив на розвиток населених пунктів, економіки, культури тощо [1, с. 5]. Д.В. Калужний та Я.А. Кеслер розвиток відомих цивілізацій пов'язують із наявністю торговельних шляхів, наприклад, країн Середньої Азії через які проходив «Шовковий шлях» [2, с. 22]. Потреба в переміщенні виникає у всіх фазах розвитку суспільства. Англійський історик Маколей справедливо зазначив, що, «за винятком винаходу літер та друкарських станків, успіхам цивілізацій більш всього допомагали та будуть допомагати ті відкриття і винаходи, які мають на меті скорочення відстаней» [3, с. 5].

Мережа автомобільних шляхів загального користування України включає 169,5 тис. км доріг, з них з твердим покриттям – 165,8 тис. км (без урахування муніципальних, відомчих, внутрішньо господарських). Наразі розвиток автомобільних шляхів загального користування відстає від темпів автомобілізації країни. Протягом 1990-2010 їх протяжність практично не збільшувалася. Щільність автомобільних доріг в Україні у 6,6 разів менша, ніж у Франції (відповідно 0,28 та 1,84 кілометра доріг на 1 кв. кілометр площі країни). Протяжність швидкісних доріг в Україні становить 0,28 тис. кілометрів, у Німеччині – 12,5 тис. кілометрів, у Франції – 7,1 тис. кілометрів, а рівень фінансування одного кілометра автодоріг в Україні відповідно у 5,5 – 6 разів менший, ніж у зазначених країнах. Незадовільним є транспортно-експлуатаційний стан автошляхів: 51,1% не відповідає вимогам за рівністю, 39,2% – за міцністю. Середня швидкість руху на автошляхах України у 2 – 3 рази нижча, ніж у західноєвропейських країнах. Залізнична мережа України в основному сформувалася до кінця XIX ст. Щільність залізничних шляхів сполучення в Україні становить 38 км на 1 тис. км, у Франції, наприклад, 65 км на 1 тис. км (1983 р.). Мережа залізниць найщільніша на південному сході (Донбас), а також на заході країни. Загальна довжина залізничних шляхів загального користування – 22,7 тис. км, із них 8,3 тис. км, або 37%, електрифіковано, 8,0 тис. км, або 35%, є двох- і багатоколійними. Найважливішою проблемою для України при її інтеграції у європейську єдину залізничну систему є звуження ширини української залізничної колії (1524 мм) до європейського зразка (1435 мм), як у сусідніх Польщі, Словаччині, Угорщині та Румунії. Зараз на кордоні з цими державами існують складні системи переведення рухомого складу поїздів з колії на колію, що значно знижує ефективність роботи залізничного транспорту, зокрема в часі.

Як буде зведено у статті, розвиток шляхів сполучення на будь-якому історичному етапі незалежно від географічного місцезнаходження нерозривно пов'язано із певним адмініструванням з боку державних формувань. Погляд у минуле може допомогти зрозуміти – звідки і як ми прийшли до нинішніх часів, чого можемо очікувати від майбутнього [4, с. 5].